

## BOSHLANG'ICH SINIF ONA TILI VA O'QISH DARSLARIDA O'QUV LUG'ATLARIDAN FOYDALANISH DOLZARB PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA

**Annotatsiya.** Mazkur maqola boshlang'ich sinf ona tili va o'qish darslarida o'quv lug'atlaridan foydalanishning dolzarb pedagogik muammosi, uning ahamiyati va samarali qo'llanilishiga bag'ishlangan. Muallif o'quv lug'atlaridan foydalanishning o'quvchilarning so'z boyligini oshirish, o'qish va yozish ko'nikmalarini rivojlantirishdagi rolini tahlil qiladi. Maqolada o'quv lug'atlaridan samarali foydalanish metodikasi, turli yoshdagi o'quvchilar uchun lug'at bilan ishlashning o'ziga xos xususiyatlari, shuningdek, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash imkoniyatlari ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari boshlang'ich ta'limda o'quv lug'atlaridan foydalanishning samaradorligini oshirishga qaratilgan amaliy tavsiyalarni o'z ichiga oladi.

**Kalit so'zlar:** boshlang'ich sinf, ona tili, o'quv lug'atlari, o'qish savodxonligi, ta'lim texnologiyalari, pedagogik muammo, dolzarb muammo.

### ИСПОЛЬЗОВАНИЕ УЧЕБНЫХ СЛОВАРОВ НА РОДНОМ ЯЗЫКЕ И УРОКИ ЧТЕНИЯ НАЧАЛЬНОГО КЛАССА КАК ДОЛЗАРБ ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА

**Аннотация.** Данная статья посвящена актуальной педагогической проблеме использования учебных словарей на уроках родного языка и чтения в начальных классах, ее важности и эффективному применению. Автор анализирует роль использования учебных словарей в увеличении словарного запаса учащихся и развитии навыков чтения и письма. В статье рассматривается методика эффективного использования учебных словарей, особенности работы со словарями для учащихся разного возраста, а также возможности использования современных педагогических технологий. Результаты исследования включают практические рекомендации, направленные на повышение эффективности использования учебных словарей в начальном образовании.

**Ключевые слова:** начальная школа, родной язык, учебная лексика, грамотность чтения, образовательные технологии, педагогическая проблема, актуальная проблема.

### USE OF STUDY DICTIONARIES IN MOTHER LANGUAGE AND READING LESSONS OF THE PRIMARY CLASS AS A DOLZARB PEDAGOGICAL PROBLEM

**Annotation.** This article is devoted to the actual pedagogical problem of using educational dictionaries in primary grade mother tongue and reading lessons, its importance and effective application. The author analyzes the role of using educational dictionaries in increasing students' vocabulary and developing reading and writing skills. The article examines the methodology of effective use of educational dictionaries, the specific features of working with dictionaries for students of different ages, as well as the possibilities of using modern pedagogical technologies. The results of the research include practical recommendations aimed at increasing the effectiveness of the use of educational dictionaries in primary education.

**Keywords:** elementary school, mother tongue, educational vocabulary, reading literacy, educational technologies, pedagogical problem, actual problem.

Boshlang'ich ta'lim bosqichida ona tili va o'qish fanlarining roli beqiyosdir. Ushbu fanlar o'quvchilarning bilim olishga tayyorgarligida, fikrlash qobiliyatini rivojlantirishda va

dunyoqarashini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. O'quvchilarning so'z boyligini oshirish, o'qish va yozish ko'nikmalarini rivojlantirish esa ona tili va o'qish darslarining asosiy vazifalaridan biri hisoblanadi. Mazkur vazifani samarali bajarishda o'quv lug'atlaridan to'g'ri va o'z vaqtida foydalanish muhim rol o'ynaydi. Ammo, boshlang'ich sinf darslarida o'quv lug'atlaridan foydalanishning dolzarb pedagogik muammolari mavjud. Ushbu maqolada ushbu muammolar, ularning sabablari va ularni bartaraf etish yo'llari muhokama qilinadi.

Zamonaviy ta'limning asosiy maqsadi o'quvchilarni mustaqil fikrlaydigan, bilimga ega bo'lgan va ijtimoiy hayotga tayyor shaxslar qilib tarbiyalashdir. Bu maqsadga erishish uchun o'quvchilarning ona tiliga bo'lgan bilim va ko'nikmalarini rivojlantirish juda muhimdir. Ona tili va o'qish darslarida o'quv lug'atlaridan foydalanish o'quvchilarning so'z boyligini kengaytirish, o'qish va yozish ko'nikmalarini yaxshilash, tushunish va ifodalash qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi. Ammo, ko'pgina boshlang'ich sinf o'qituvchilari o'quv lug'atlaridan samarali foydalanish metodikasi bilan yetarlicha tanish emaslar. Bu esa o'quv jarayonining samaradorligini pasaytiradi va o'quvchilarning ona tili va o'qish ko'nikmalarini rivojlanishiga salbiy ta'sir qiladi. O'quv lug'atlaridan samarali foydalanilmasligiga quyidagi omillar sabab bo'ladi:

- o'qituvchilarning metodik tayyorgarligining yetarli emasligi: Ba'zi o'qituvchilar o'quv lug'atlaridan qanday foydalanishni, uni dars jarayoniga qanday integratsiya qilishni bilmaydilar.
- o'quv lug'atlarining sifati pastligi: Ba'zi o'quv lug'atlari o'quvchilarning yoshi va bilimlariga mos kelmaydi, noqulay tarzda tuzilgan yoki kerakli ma'lumotlarni o'z ichiga olmaydi.
- o'quvchilarning lug'at bilan ishlash ko'nikmalarining yetarli emasligi: O'quvchilar lug'atdan qanday foydalanishni, so'zlarning ma'nosini qanday topishni bilmaydilar.
- dars vaqtining cheklanganligi: O'qituvchilar dars vaqtining cheklanganligi tufayli o'quv lug'atlariga yetarlicha vaqt ajrata olmaydilar.

Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun quyidagi chora-tadbirlarni ko'rish mumkin:

- o'qituvchilarning malakasini oshirish: O'qituvchilarga o'quv lug'atlaridan samarali foydalanish bo'yicha maxsus treninglar va seminarlar o'tkazish.
- sifatlil o'quv lug'atlaridan foydalanish: O'quvchilarning yoshi va bilimlariga mos keladigan, qulay tarzda tuzilgan va kerakli ma'lumotlarni o'z ichiga olgan o'quv lug'atlarini tanlash.
- o'quvchilarga lug'at bilan ishlash ko'nikmalarini o'rgatish: O'quvchilarga lug'atdan qanday foydalanishni, so'zlarning ma'nosini qanday topishni va lug'atdagi ma'lumotlardan foydalanib, matnni tushunishni o'rgatish.
- darslarni rejalashtirishda o'quv lug'atiga vaqt ajratish: O'quv lug'atiga dars vaqtida yetarlicha vaqt ajratish.
- Zamonaviy texnologiyalardan foydalanish: Elektron lug'atlardan va boshqa zamonaviy texnologiyalardan foydalanish.

Boshlang'ich sinf ona tili va o'qish darslarida o'quv lug'atlaridan samarali foydalanish o'quvchilarning so'z boyligini oshirish, o'qish va yozish ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Ammo, o'qituvchilarning metodik tayyorgarligi yetarli emasligi, o'quv lug'atlarining sifati pastligi va o'quvchilarning lug'at bilan ishlash ko'nikmalarining zaifligi kabi omillar bu jarayonning samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, o'qituvchilarning malakasini oshirish, sifati yuqori o'quv lug'atlaridan foydalanish, o'quvchilarga lug'at bilan ishlash ko'nikmalarini o'rgatish va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish orqali ushbu muammoni bartaraf etish mumkin. Faqatgina shu yo'l bilan boshlang'ich sinf o'quvchilari ona tili va o'qish fanlarini chuqur o'rganishlari va bilim olishga tayyor bo'lishlari ta'minlanadi. Ushbu maqolada muhokama qilingan muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari o'qituvchilarga o'quv jarayonini yanada samarali tashkil etishga yordam beradi. O'qituvchilarning doimiy ravishda o'z malakalarini oshirib borishlari va zamonaviy texnologiyalarni qo'llash orqali o'quvchilarning ona tiliga bo'lgan bilim va ko'nikmalarini yuqori darajada rivojlantirish mumkin.

**Foydalanilgan adabiyotlar****119**

1. O`zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 30-may Fanlar akademiyasi tashkil topganining 80 yilligiga bag`ishlangan nutqi. -T.: Oyna gazetyasi 34-son. 30.05.2023.
2. O`zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 8 oktyabr "O`zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish kontseptsiyasini tasdiqlash to`g`risida"gi PF-5847-sonli Farmoni.
3. Ergasheva T.Sh. Ona tili va o`qish darslarda o`quv lug`atlaridan foydalanish texnologiyasi. // Inter education & global study. 2024. №9(1). B.142-147